

Nr 37

Utlåtande i anledning av motioner om underlättande av inträde i svenska kyrkan för evangelisk-lutherska invandrare.

I de likalydande motionerna I: 832 av herr *Brundin* och II: 981 av herr *Gustafsson* i Uddevalla *m. fl.* hemställs att riksdagen för sin del beslutar sådan ändring av religionsfrihetslagen att evangelisk-lutherska invandrades inträde i svenska kyrkan underlättas, samt att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext härför.

Motionerna har remissbehandlats.

Nuvarande ordning

Bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan ges i *religionsfrihetslagen* (1951: 680). I 6 § föreskrivs att endast svensk medborgare eller här i riket bosatt utlänning må vara medlem av svenska kyrkan. Enligt 9 § skall den som förvärvar svenskt medborgarskap och ej tillhör svenska kyrkan, utan särskild ansökan, anses upptagen i svenska kyrkan om han är evangelisk-luthersk trosbekännare. Detta gäller dock inte om han hos pastor i den församling, där han är kyrkobokförd, anmält att han icke vill inträda i kyrkan. Om någon i annat fall än nu sagts, t. ex. utlänning som bosatt sig i Sverige, vill vinna inträde i svenska kyrkan, har han enligt 10 § att göra ansökan hos pastor. Visar ansökan att han är döpt i svenska kyrkans ordning, skall han upptagas i kyrkan. Detsamma gäller om sökanden har erhållit den undervisning i kyrkans lära, som med hänsyn till hans ålder och övriga omständigheter bör fordras och han inför pastor avger muntlig försäkran att ansökningen är grundad på allvarliga religiösa skäl (10 § andra stycket). För den som står under annans vårdnad och ej fyllt 18 år, görs ansökan om inträde av vårdnadshavaren. Har barnet fyllt 15 år, får ansökan göras bara om barnet samtyckt därtill. Kravet på muntlig försäkran gäller ej den som står under annans vårdnad (12 §).

Här må även omnämnas den grundläggande regeln om formen för utträde ur svenska kyrkan. Vill medlem av svenska kyrkan icke längre tillhöra svenska kyrkan, skall han enligt 11 § göra anmälan om utträde hos pastor i den församling där han är kyrkobokförd. Anmälan skall göras personligen eller — efter en lagändring 1963 — enskilt i egenhändigt under-tecknad, av två personer bevittnad handling.

Med pastor avses i religionsfrihetslagen den som ansvarar för kyrkobokföringen i församling av svenska kyrkan eller del av sådan församling som utgör särskilt kyrkobokföringsdistrikt. Har någon i uppdrag att i kyrkobokföringsärenden biträda pastor, skall uppdraget avse även ärenden enligt religionsfrihetslagen; dock må ej annan än präst mottaga försäkran som avses i 10 § andra stycket.

1951 års lagstiftning

Före tillkomsten av 1951 års religionsfrihetslag saknades lagbestämmelser som reglerade frågan om inträde i svenska kyrkan. Vid kyrkobokföringen redovisades främmande trosbekännare särskilt; alla andra kyrkobokförda betraktades såsom tillhörande kyrkan.

De nya bestämmelserna grundades på förslag av dissenterlagskommittén (SOU 1949: 20).

I *propositionen* (1951:100) anförde *föredragande departementschefen* rörande innehållet i 10 § (8 § i propositionens förslag) bl. a. följande.

Vad ... angår de regler som böra gälla för inträde — utöver vad i det föregående anförts beträffande barns inträde i kyrkan och utländska evangelisk-lutherska trosbekännares upptagande däri vid förvärv av svenskt medborgarskap — torde det vara uppenbart att ... dopet utgör den normala förutsättningen för tillhörighet till en kristen kyrka. Det vore emellertid felaktigt att betrakta dopet enbart som en inträdesceremoni, vilken hänförde sig till det särskilda, lokala kyrkosamfundet. Dopet har icke en sådan karaktär; det upprepas icke, då någon som utträtt åter vill inträda i kyrkan, och ej heller döpes den som redan blivit döpt inom annat kristet kyrkosamfund. Vidare bör beaktas att dop kan förrättas av varje innehavare av prästämbetet. Handläggningen av frågor rörande medlemskapet i kyrkan bör emellertid ankomma på pastor, i den mening detta begrepp har i folkbokföringsförfattningarna.

På grund av vad nu anförts torde böra stadgas att förutsättningar för upptagande i kyrkan skola anses föreligga, om inträdesansökan gjorts hos pastor och därvid visats att sökanden är döpt i svenska kyrkans ordning. Huruvida detta dop skett omedelbart dessförinnan och såsom ett led i inträdet eller om det är fråga om ett äldre dop, eventuellt ett barndop, torde vara alldeles utan betydelse. I sådant fall som nu avses synes ej någon särskild form för ansökningen böra krävas, utöver vad pastor måste fordra för att kunna vara förvissad om att ansökningen härrör från den uppgivne sökanden. Vad nu sagts bör dock icke utgöra den enda möjligheten för inträde; även för andra fall erfordras en form för inträde. Sålunda kan t. ex. den som vill inträda redan vara döpt i annat trossamfund. Det synes knappast böra åläggas pastor att ingå på ett bedömande av en uppgift om att ett sådant dop förligger; dessa fall böra således icke jämföras med de förut angivna. Vidare kunna, såsom förut anförts, förekomma fall då dop icke föregått inträdet. För alla de nu angivna fallen, då alltså icke förebringas något bevis om att sökanden är döpt i svenska kyrkans ordning, torde böra i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommittén förordat gälla att ansökan om inträde skall medföra ett upptagande i kyrkan, om det

i ärendet framgår att sökanden erhållit undervisning i kyrkans lära och sökanden inför pastor avger en muntlig försäkran om allvaret i sitt uppsåt.

I fråga om måttet av den undervisning, som sökanden sålunda skall ha erhållit för att hans ansökan om inträde skall kunna bifallas, måste uppenbarligen hänsyn tagas till sökandens ålder och övriga omständigheter. Utgångspunkt för bedömandet bör vara den undervisning som kyrkans medlemmar i allmänhet under motsvarande omständigheter erhållit, och härvid böra självfallet icke för stränga krav ställas. Syftet med bestämmelsen är nämligen endast att det skall finnas en möjlighet att tillse att den som vuxit upp under inflytande av en annan religion eller eljest under sådana förhållanden att han kommit att stå helt främmande för kristendomen, innan han mottages, erhåller undervisning om vad en anslutning till den kristna religionen, och då särskilt till den evangelisk-lutherska formen därav, innebär. Vidare bör det naturligtvis... finnas möjlighet att tillfredsställa en önskan om inträde även för den som har en bristfällig intellektuell utrustning och därför har svårigheter att tillägna sig kyrkans lära. Detsamma gäller om minderårig, som ännu icke kunnat få någon undervisning.

Motionerna

I motionerna framhålles att vårt land efter religionsfrihetslagens ikraftträdande har mottagit ett ökande antal invandrare, främst från våra nordiska grannländer och bland dessa i första hand från Finland. Tillämpningen av gällande lagstiftning har allt oftare visat sig få konsekvenser, som icke torde ha varit lagstiftarens avsikt och som vållar invandrarna olägenheter. När sålunda en invandrare från Finland besöker pastorsexpeditionen för att få familjen kyrkobokförd, är det för medlem av finska evangelisk-lutherska kyrkan naturligt att tro att genom kyrkobokföringen också inträde i svenska kyrkan avklarats. Detsamma gäller om motsvarande besök göres hos lokala skattemyndigheten, eftersom beskedet ges om att vederbörande är kyrkobokförd i viss församling. Från sitt hemland medför han dess system att den som är registrerad i en församling också tillhör kyrkan. Den som utträtt är antecknad i civilregistret.

Motionärerna anför vidare att om vederbörande uppmärksammat de mellan länderna skilda systemen inträde i svenska kyrkan vid besök på pastorsexpeditionen endast kan ordnas om församlingspräst är närvarande. Skriftlig ansökan godtas ej. Var och en av familjens medlemmar över 15 års ålder måste ge sitt samtycke till kända och de som nått 18 års ålder endast genom personligt besök hos pastorn. Särskilt besvärande har det enligt motionärerna varit för sådan invandrare som — i tron att kyrkobokföringen inneburit inträde i svenska kyrkan — beställt kyrkovigsel, som i sista stund fått uppskjutas då erhållet hinderlöshetsintyg — helt riktigt — saknat anteckning om medlemskap i svenska kyrkan och varken sådant medlemskap hunnit ordnas eller bevis om medlemskap i Finlands evangelisk-lutherska kyrka snabbt nog kunnat förebringas.

Självklart bidrar de ofta föreliggande språksvårigheterna till att nu gäl-

lande regler medför nämnda besvär. De nära band, som förenar svenska och finska kyrkan, motiverar att åtgärder vidtas för att undanröja de påtalade svårigheterna.

Avslutningsvis anför motionärerna att då finsk medborgare ämnar utvandra till annat nordiskt land hans flyttningsbetyg utfärdas av myndigheterna där han är registrerad, för kyrkomedlem av pastorskansliet och för övriga av civilregistret. Redan av flyttningsbetyget framgår sålunda om den flyttande är evangelisk-luthersk trosbekännare. Det synes motionärerna skäligt att genomföra sådan ändring av gällande lagbestämmelser att sådana invandrare utan ansökan därom skall upptas i svenska kyrkan, som vid inflyttningen uppvisar flyttningsbetyg utfärdat av evangelisk-luthersk församling i hemlandet. Vidare synes såväl för inträde i som utträde ur kyrkan skriftlig anmälan därom bör vara till fyllest.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från statens invandrarverk och Stockholms domkapitel. Därjämte har biskopsmötet beretts tillfälle inkomma med yttrande. Sistnämnda remiss har besvarats av ärkebiskopen efter samråd med biskopsmötets arbetsutskott.

Samtliga remissorgan tillstyrker så till vida motionerna att de anser att inträdet i svenska kyrkan för evangelisk-lutherska trosbekännare bör underlättas genom införande av en regel att skriftlig ansökan skall berättiga till sådant inträde. Motionärernas förslag att sådana trosbekännare vid kyrkobokföring här i riket utan ansökan skall upptas i svenska kyrkan avstyrkes.

Invandrarverket framhåller att många invandrare felaktigt tror att de i och med kyrkobokföringen också vinner inträde i svenska kyrkan, och de kan tvingas uppskjuta en kyrklig förrättning när det framgår att de saknar medlemskap i kyrkan. Verket anser emellertid att olägenheterna för evangelisk-lutherska invandrare inte är av den karaktären att de bör föranleda en sådan ändring av religionsfrihetslagen att utländsk medborgare upptas i svenska kyrkan genom automatiskt verkande regler. Vad som däremot krävs är en intensivare upplysningsverksamhet. Pastorsämbetena, och i förekommande fall de lokala skattemyndigheterna, bör genom informationsmaterial på invandrarnas egna språk ge klara besked om vad kyrkobokföringen innebär. En möjlig lösning är enligt verket att sprida särtryck ur invandrarverkets handböcker som finns på 12 språk och som bl. a. förklarar kyrkobokföringen.

Som ovan nämnts instämmer verket i motionärernas uppfattning att en skriftlig anmälan bör vara tillräcklig vid inträde i svenska kyrkan, liksom den redan nu är vid utträde. I anslutning härtill fäster verket uppmärksam-

heten på stadgandet i 9 § i religionsfrihetslagen att den som förvärfvar svenskt medborgarskap och inte tillhör svenska kyrkan skall anses upptagen i kyrkan utan särskild ansökan om han är evangelisk-luthersk trosbekännare. Bestämmelsen innebär enligt verket ett avsteg från principen om frivilligt medlemskap i svenska kyrkan. Invandrarverkets erfarenhet är att många invandrare som söker svenskt medborgarskap upplever det som ett intrång i privatlivet att behöva redogöra för sin religiösa uppfattning. Verket avser att utförligare ta upp denna fråga i ett annat sammanhang.

Stockholms domkapitel förklarar sig biträda vad som anförts i ett yttrande från kyrkobokföringsinspektören i Stockholms stift. I detta yttrande uttalas att i princip utlänningar, som inflyttar till Sverige, i samtliga fall bör upptagas i svenska kyrkan endast efter därom gjord anmälan eller ansökan. Ett avsteg från denna princip synes oförenlig med religionsfrihetslagens anda. Att viss prövning skall föregå upptagandet förefaller helt naturligt utifrån svenska kyrkans karaktär av luthersk kyrka. Å andra sidan synes det kyrkobokföringsinspektören lika naturligt att sådana utlänningar, som uppger sig vara lutherska trosbekännare, efter ansökan, som givetvis även bör kunna vara skriftlig och icke behöver vara bevittnad, upptagas i svenska kyrkan. En sådan bestämmelse synes stå helt i överensstämmelse med svenska kyrkans karaktär av folkkyrka.

Beträffande utlänningar med annan trostillhörighet uttalas i yttrandet att nuvarande regler alltså synes böra gälla.

Ärkebiskopen anför att ett automatiskt medlemskap i svenska kyrkan vid invandring ej är tänkbart utan att detta måste förvärfvas efter ansökan samt att de uppenbara svårigheter som för närvarande finns för utlänningar att förstå den svenska situationen beträffande förfaringssätt vid inträde i kyrkan bör undanröjas.

Man bör enligt ärkebiskopen underlätta för dem att söka inträde och handla så som de själva önskar. Detta kan exempelvis ske genom att den blankett som användes vid anmälan om inflyttning, CFU 8219, förses med klara anvisningar om hur medlemskap i kyrkan kan förvärfvas och med ett enkelt formulär, där ansökan görs genom att en rad eller ruta på blanketten ifylles. Om ansökan i stället skall göras på särskild blankett och CFU ej önskar vara huvudman för denna, kan kyrklig myndighet tänkas vara det. Detta innebär att ansökan får göras skriftligen och förutsätter lagändring, vilken alltså tillstyrkes. Att anmälan om inträde får ske skriftligen kan enligt ärkebiskopen anses stå i samklang med 1963 års kyrkomötes beslut att utträde ur kyrkan kan vinnas genom enbart skriftlig anmälan.

Utskottet

Enligt religionsfrihetslagen kan endast svensk medborgare eller här i riket bosatt utlänning vara medlem av svenska kyrkan. Utlänning som förvärvar svenskt medborgarskap skall, utan särskild ansökan, anses upptagen i svenska kyrkan, om han är evangelisk-luthersk trosbekännare, såvida han icke anmäler, att han icke vill inträda i kyrkan. Vill inflyttad utlänning vinna inträde, måste han göra ansökan därom hos pastor. Visar sökanden att han är döpt i svenska kyrkans ordning, skall han upptagas i kyrkan. I andra fall måste han ha erhållit viss undervisning i kyrkans lära samt inför pastor avge muntlig försäkran, att ansökningen är grundad på allvarliga religiösa skäl. Om sökanden icke är döpt i svenska kyrkans ordning, räcker det sålunda icke under några förhållanden med skriftlig ansökan.

I motionerna yrkas att riksdagen för sin del ändrar reglerna så att inträdet i svenska kyrkan underlättas för evangelisk-lutherska invandrare. Enligt motionärerna bör dessa invandrare utan ansökan upptas i kyrkan, om flyttningsbetyget utfärdats av evangelisk-luthersk församling i hemlandet. Motionärerna framhåller också att skriftlig anmälan bör vara tillfyllest för att inträde i kyrkan skall beviljas.

Utskottet vill till en början understryka att det av motionärerna väckta spörsmålet icke bör ses som en fråga av principiell art utan endast gäller de formkrav som skall uppställas för inträde i svenska kyrkan. Den självklara utgångspunkten vid prövningen härav bör liksom då fråga är om utträde ur kyrkan vara att formkraven bör begränsas i största möjliga utsträckning. Såvitt gäller utträdet har önskemålen att lätta på formerna tillgodosetts genom en lagändring 1963, varigenom det tidigare kravet på personlig inställelse borttogs. Mot denna bakgrund föreligger starka skäl att söka eliminera de olägenheter som enligt motionärerna och remissorganen uppenbarligen är förbundna med de nu uppställda formkraven för inträde och då framför allt kravet på personlig inställelse för utländska medborgare som är evangelisk-lutherska trosbekännare men icke är döpta i svenska kyrkans ordning.

Som motionärerna framhåller bidrar självfallet språksvårigheter ofta till uppkommande besvär liksom bristande kännedom om reglernas innebörd. Det är därför, som så ofta annars när det gäller att komma till rätta med de svårigheter som möter invandrare i deras nya hemland, viktigt med en effektiv informationsverksamhet. De förslag som invandrarverket i sitt remissyttrande framlägger i detta hänseende kan enligt utskottets mening vara förtjänta att närmare övervägas. Pastorsämbetena och i förekommande fall de lokala skattemyndigheterna bör sålunda genom informationsmaterial på invandrarernas egna språk ge klara besked om vad kyrkobokföringen innebär. En möjlig lösning är som verket framhåller också att sprida sär-

tryck ur invandrarverkets handböcker som finns på tolv språk och bl. a. förklarar kyrkobokföringen. Önskemålen har så till vida tillgodosetts att den nuvarande blanketten för anmälan till folkbokföringsmyndighet om flyttning från utlandet upplyser — på elva olika språk — att det för utländska medborgare fordras särskild ansökan för medlemskap i svenska kyrkan. Utskottet förutsätter att invandrarverket tar de initiativ som i övrigt erfordras.

Anledning synes emellertid också föreligga att överväga en ändring av gällande bestämmelser i religionsfrihetslagen. Som framhålls i samtliga föreliggande remissyttranden bör visserligen den i motionerna framförda tanken på automatiskt medlemskap i svenska kyrkan för invandrare avvisas; en sådan ordning skulle enligt invandrarverket innebära ett icke önskat avsteg från principen om frivilligt medlemskap i kyrkan. Goda skäl synes däremot tala för att helt slopa kravet på personlig inställelse för de invandrare som är evangelisk-lutherska trosbekännare. En sådan lagändring står som ärkebiskopen framhåller i samklang med 1963 års lagändring och synes också naturlig med hänsyn till svenska kyrkans karaktär av folkkyrka. Utskottet — som särskilt beaktar att de företrädare för kyrkan som yttrat sig till utskottet tillstyrkt förslaget — förordar därför att en dylik ändrad ordning för inträde i kyrkan nu genomförs. De närmare överväganden som erfordras för reformens genomförande bör ske i Kungl. Maj:ts kansli.

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 832 och II: 981 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till ändrad ordning för inträde i svenska kyrkan i enlighet med vad utskottet i det föregående anfört.

Stockholm den 21 april 1970

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s)*, herrar Schött (m)*, Svanström (cp), fru Lindström (s), herr Sörenson (fp) och fru Lilly Ohlsson (s);

från a n d r a kammaren: fru Löfqvist (s)*, herrar Martinsson (s)*, Jönsson i Malmö (s), Hansson i Piteå (s), Johansson i Växjö (cp)*, Oskarson (m)*, Polstam (cp) och fru Anér (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr Sörenson (fp).